1. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΙΤΟΥΝΤΟΣ 4

2. ΑΙΤΗΣΗ 5

3. ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ 7

3.1. Γενικά 7

3.2. Η ελαιοκαλλιέργεια στην οριοθετημένη περιοχή 9

3.3. Τα ελαιοτριβεία της οριοθετημένης περιοχής 9

4. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΖΟΥΝ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ 11

4.1. Γενικά 11

4.2. Η καλλιεργούμενες ποικιλίες 14

4.3. Εδαφοκλιματικές συνθήκες 15

4.4. Καλλιέργεια – συγκομιδή – Επεξεργασία 19

4.4.1. Καλλιέργεια 19

4.4.2. Συγκομιδή 19

4.4.3. Επεξεργασία 20

4.5. Χημικά και Οργανοληπτικά χαρακτηριστικά 20

4.6. Ιστορικά και Λαογραφικά στοιχεία

Μητρώο ελαιοκαλλιεργητών οριοθετημένης περιοχής 33

Κατάσταση ελαιοτριβείων Ν. Κερκύρας 33

Χημικές Αναλύσεις 44

Κλιματολογικά στοιχεία 47

Δημογραφικά στοιχεία 51

Άλλα στοιχεία 66

Χάρτες 66

Εικόνα 1 2

Εικόνα 2 6

Εικόνα 3 8

Εικόνα 4 13

Εικόνα 5 15

1. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΙΤΟΥΝΤΟΣ

Αιτών φορέας : Επιχείρηση Ανάπτυξης Πρωτογενούς Τομέα Δήμου Μελιτειέων

Διεύθυνση : Μοραίτικα Κερκύρας, 490 84 ΚΕΡΚΥΡΑ

Τηλέφωνα επικοινωνίας : 0661 76251

Φαξ : 066176558

Αρμόδιος : Σπύρος Αρμενιάκος (Πρόεδρος)

Νομική μορφή : Δημοτική Επιχείρηση

Πλήθος ωφελούμενων από την αίτηση : 652 Ελαιοκαλλιεργητές της περιοχής Αγ. Ματθαίου

2. ΑΙΤΗΣΗ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΡΩΤΟΓΕΝΟΥΣ ΤΟΜΕΑ
ΔΗΜΟΥ ΜΕΛΙΤΕΙΕΩΝ
(ΕΠ.Α.ΠΡΩ.ΤΟ.ΔΗ.Μ.)

Ταχ. Διευθ.: Μοραΐτικα 49084
Τηλ. 0661-76251
Φαξ: 0661-76558

Μοραΐτικα 21-12-2000

Αριθμ.Πρώτ: 18

ΠΡΟΣ: Υπουργείο Γεωργίας
Αχαρνών -2-
Αθήνα

ΑΙΤΗΣΗ

Του Δήμου Μελιτειέων Νομού Κερκύρας με έδρα τον Άγιο Ματθαίο.

Η παρούσα αίτηση αφορά, την αναγνώριση του **ελαιολάδου** που παράγεται και μεταποιείται στη περιοχή του Δημοτικού Διαμερίσματος Αγίου Ματθαίου Δήμου Μελιτειέων, σαν προϊόν **Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ)** με την επωνυμία **Άγιος Ματθαίος Κέρκυρας** για **Παρθένο Ελαιόλαδο**, που παράγεται από την ποικιλία **Κορωνέικη**, λόγω της φήμης του, της ποιοτικής του αναγνώρισης εξαιτίας των κλιματολογικών και μορφολογικών χαρακτηριστικών της οριοθετημένης περιοχής καθώς και λόγω των ιδιαίτερων καλλιεργητικών πρακτικών που ακολουθούνται στην εν λόγω περιοχή καθώς και των λαογραφικών δεδομένων αυτής.

Όλα τα ανωτέρω που στοιχειοθετούν το δικαίωμα του Ελαιολάδου της οριοθετημένης περιοχής να αναγνωρισθεί σαν προϊόν Προστατευόμενης Γεωγραφικής Προέλευσης, σύμφωνα με το Καν. 2081/92 του Συμβουλίου καθώς και των τροποποιήσεων αυτού, παρουσιάζονται στις αμέσως επόμενες σελίδες.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
Της ΕΠ.Α.ΠΡΩ.ΤΟ.ΔΗ.Μ

ΣΠΥΡΟΣ ΑΡΜΕΝΙΑΚΟΣ

ΕΠ.Α.ΠΡΩ.ΤΟ.ΔΗ.Μ.
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΩΤΟΓΕΝ.ΤΟΜΕΑ
ΔΗΜΟΥ ΜΕΛΙΤΕΙΕΩΝ
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΠΙΧ/ΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ
Μοραΐτικα-Κέρκυρα
ΑΦΜ 090308863 Β' ΔΟΥ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

3. ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

3.1. Γενικά

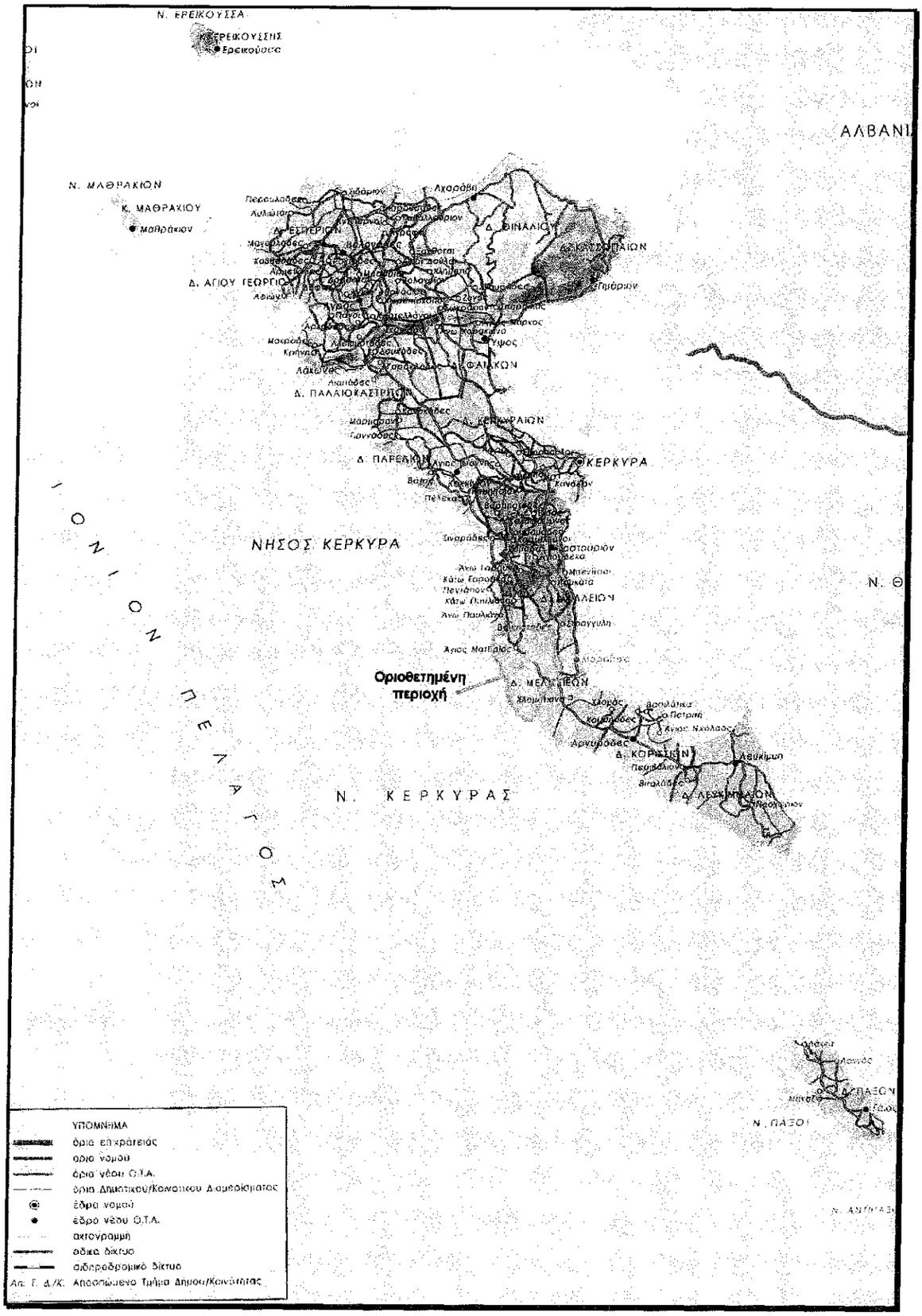
Η αιτούμενη περιοχή οριοθετείται από τα διοικητικά όρια του Δημοτικού Διαμερίσματος Αγ. Ματθαίου του Δήμου Μελιτειέων του Ν. Κερκύρας.

Δ. Μελιτειέων

Δημ. Διαμέρισμα (τέως ΟΤΑ)	**Πληθυσμός απογραφής 1991**	**Έκταση σε στρέμματα**
Στρογγυλής	514	5175
Μοραΐτικων	820	4151
Χλοματιανών	854	10327
Πεντατίου	317	3173
Άνω Παυλιάνας	510	3600
Χλομού	973	13877
Βουνιατάδων	239	3075
Αγίου Ματθαίου	**1629**	**22301**
Κάτω Παυλιάνας	187	1375
Σύνολο	6043	67054

Όπως, φαίνεται και από τον παραπάνω πίνακα, το Δημ. Διαμέρισμα του Αγίου Ματθαίου, καταλαμβάνει συνολική έκταση 22.301 στρεμμάτων (αντιστοιχεί περίπου στο 33% της συνολικής έκτασης του Δήμου Μελιτειέων) και ο πληθυσμός, σύμφωνα με την απογραφή του 1991, ανέρχεται σε 1629 κατοίκους.

Η οριοθετημένη περιοχή, βρίσκεται στο Νοτιοδυτικό τμήμα της νήσου Κερκύρας και συνορεύει βόρεια με το Δημ. Διαμέρισμα Βουνιατάδων, ανατολικά με τα Δημ. Διαμερίσματα Στρογυλής και Μοραΐτικων, νότια με το Δημ. Διαμέρισμα Χλοματιανών και δυτικά βρέχεται από τη θάλασσα (Ιόνιο πέλαγος).

Ν. ΕΡΕΙΚΟΥΣΣΑ
ΑΛΒΑΝΙ
Ν. ΜΑΘΡΑΚΙΩΝ
Κ. ΜΑΘΡΑΚΙΟΥ
Μαθράκιον
Δ. ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ
Δ. ΦΑΙΑΚΩΝ
Δ. ΠΑΛΑΙΟΚΑΣΤΡΙΤΩΝ
Δ. ΚΕΡΚΥΡΑΙΩΝ
ΚΕΡΚΥΡΑ
ΝΗΣΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑ
Ν. Θ
Ι Ο Ν Ι Ο Π Ε Λ Α Γ Ο Σ
Ορισθετημένη περιοχή
Δ. ΜΕΛΙΤΕΙΩΝ
Δ. ΚΟΡΙΣΣΙΩΝ
Δ. ΛΕΥΚΙΜΜΑΙΩΝ
Ν. ΚΕΡΚΥΡΑΣ
Ν. ΠΑΞΩΝ
Ν. ΑΝΤΙΠΑΞ
ΥΠΟΜΝΗΜΑ
όρια επαρχείας
όρια νομού
όρια νέων Ο.Τ.Α.
όρια Δημοτικού/Κοινοτικού Διαμερίσματος
έδρα νομού
έδρα νέου Ο.Τ.Α.
σιδηρόδρομικό δίκτυο
Απ. Γ. Δ./Κ. Αποσπώμενο Τμήμα Δημοτ./Κοινότητας

Εικόνα 3

3.2. Η ελαιοκαλλιέργεια στην οριοθετημένη περιοχή

Το πλήθος των ελαιοκαλλιεργητών της οριοθετημένης περιοχής ανέρχεται σε 652 καλλιεργητές, σύμφωνα με τις δηλώσεις καλλιέργειας. Ο ελαιώνας καταλαμβάνει μία έκταση που ανέρχεται σε 13.477 στρέμματα.

Ο συνολικός αριθμός των καλλιεργούμενων ελαιοδένδρων ανέρχεται σε 196.960 δένδρα εκ των οποίων 194.386 βρίσκονται σε παραγωγική ηλικία και 2.574 δένδρα είναι νεοφυτευμένα.

Πίνακας 1. Γενικά στοιχεία ελαιοκαλλιέργειας οριοθετημένης περιοχής

Ελαιοκαλλιεργητές	**652**
Καλλιεργούμενη έκταση (σε στρέμματα)	**13.477**
Σύνολο ελαιοδένδρων	**196.960**
Ελαι/δρα σε παραγωγική ηλικία	194.386
Μη παραγωγικά	2.574
Μέση καλλιεργούμενη έκταση ανά παραγωγό	**20,7**
Μέσος αριθμός δένδρων ανά παραγωγό	**302**
Μέση πυκνότητα δένδρων ανά στρέμμα	**14,6**

Η ποικιλία που κυριαρχεί στη περιοχή είναι η Λιανολιά. Σε μικρότερο ποσοστό υπάρχει και η ποικιλία Κορωνέϊκη. Ο συνολικός αριθμός των δένδρων της ποικιλίας Κορωνέικη στην οριοθετημένη περιοχή ανέρχεται σε 25.000 και αντιστοιχεί σε ποσοστό 12,7% περίπου επί του συνολικού αριθμού των ελαιοδένδρων.

3.3. Τα ελαιοτριβεία της οριοθετημένης περιοχής

Στην οριοθετημένη περιοχή, υφίστανται και λειτουργούν 7 ελαιοτριβεία από τα οποία γίνεται η επεξεργασία του παραγόμενου ελαιοκάρπου της περιοχής. Από αυτά τα 6 είναι φυγοκεντρικού τύπου και 1 κλασσικού τύπου.

Στη συνέχεια ακολουθεί πίνακας με τα ελαιοτριβεία αυτά καθώς και με την εγκατεστημένη ισχύ και δυναμικότητα αυτών.

Πίνακας 2. Ελαιοτριβεία οριοθετημένης περιοχής

Επωνυμία	**Τύπος**	**Εγκατεστημένη ισχύς (σε Hp)**	**Δυναμικότητα (σε Kgr ελαιοκάρπου/ 8 ώρες)**
Μ.Ι. Ανδριώτη	Φυγοκεντρικό	75	20.000

Επωνυμία	**Τύπος**	**Εγκατεστημένη ισχύς (σε Hp)**	**Δυναμικότητα (σε Kgr ελαιοκάρπου/ 8 ώρες)**
Κων/νος Λειβαδιώτης	Φυγοκεντρικό	115	12.000
Σπύρος Δαφνής	Φυγοκεντρικό	75	18.000
Χριστ. Αβραμιώτης	Κλασσικό	15	3.000
Μαρκαντώνης Ανδριώτης	Φυγοκεντρικό	76	24.000
Χριστ. Ανδριώτης	Φυγοκεντρικό	68	18.000
Χριστ. Αρμενιάκος	Φυγοκεντρικό	83	12.000
ΣΥΝΟΛΑ		**317**	**75.000**

4. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΖΟΥΝ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ

4.1. Γενικά

Στην Κέρκυρα το κυρίαρχο είδος της πλουσιότατης της χλωρίδας είναι η ελιά. Από αναφορές του Ομήρου φαίνεται ότι η ελαιοκαλλιέργεια ήταν γνωστή από την αρχαιότητα στους Κερκυραίους. Αν και οι μαρτυρίες για την ελαιοκαλλιέργεια στη Κέρκυρα, κατά την αρχαιότητα, είναι ελλιπείς, αυτή θα πρέπει να ήταν γνωστή, αφού οι διατροφικές συνήθειες που έφθασαν ως τις μέρες μας, δεν περιλαμβάνουν κατανάλωση ζωικών λιπών, η δε εκτροφή χοίρων, βασικής πηγής λιπαρών, δεν εμφανίζεται ποτέ ιδιαίτερα αναπτυγμένη στη περιοχή.

Η οικονομική και εμπορική επικράτηση των Ενετών στη Μεσόγειο κατά τον 16^{ο} αιώνα, δεν μπορούσε να μη περιλάβει και το εμπόριο του λαδιού που από την εποχή των Φοινίκων ήταν στοιχείο δύναμης. Για την Ενετική Δημοκρατία ήταν προϊόν με στρατηγική σημασία και οικονομική σπουδαιότητα. Πέρα από τη διατροφική του χρήση, ήταν απαραίτητο για τον φωτισμό και την βιομηχανική του χρήση στην σαπωνοποιία και την εριουργία. Έτσι από το 1632 γίνεται ορατή η κυβερνητική προσπάθεια για την εξάπλωση της ελαιοκαλλιέργειας στη Κέρκυρα, θεσπίζοντας οικονομικά κίνητρα για την εξάπλωση της, όπως και ο Πεισίστρατος τον 4^{ο} αιώνα π.χ. στην Αθήνα. Η πολιτική των Ενετών οδήγησε στην αλλαγή της παραγωγικής κατεύθυνσης όχι μόνο των αμπελώνων αλλά και άλλων καλλιεργούμενων εκτάσεων. Η πληθυσμιακή εξέλιξη στη Κέρκυρα μέχρι τις αρχές του αιώνα μας, υπήρξε παράλληλη με την εξέλιξη της ελαιοκαλλιέργειας, φαινόμενο που τους αντίστοιχους χρόνους, παρατηρήθηκε και σε άλλους Μεσογειακούς χώρους.

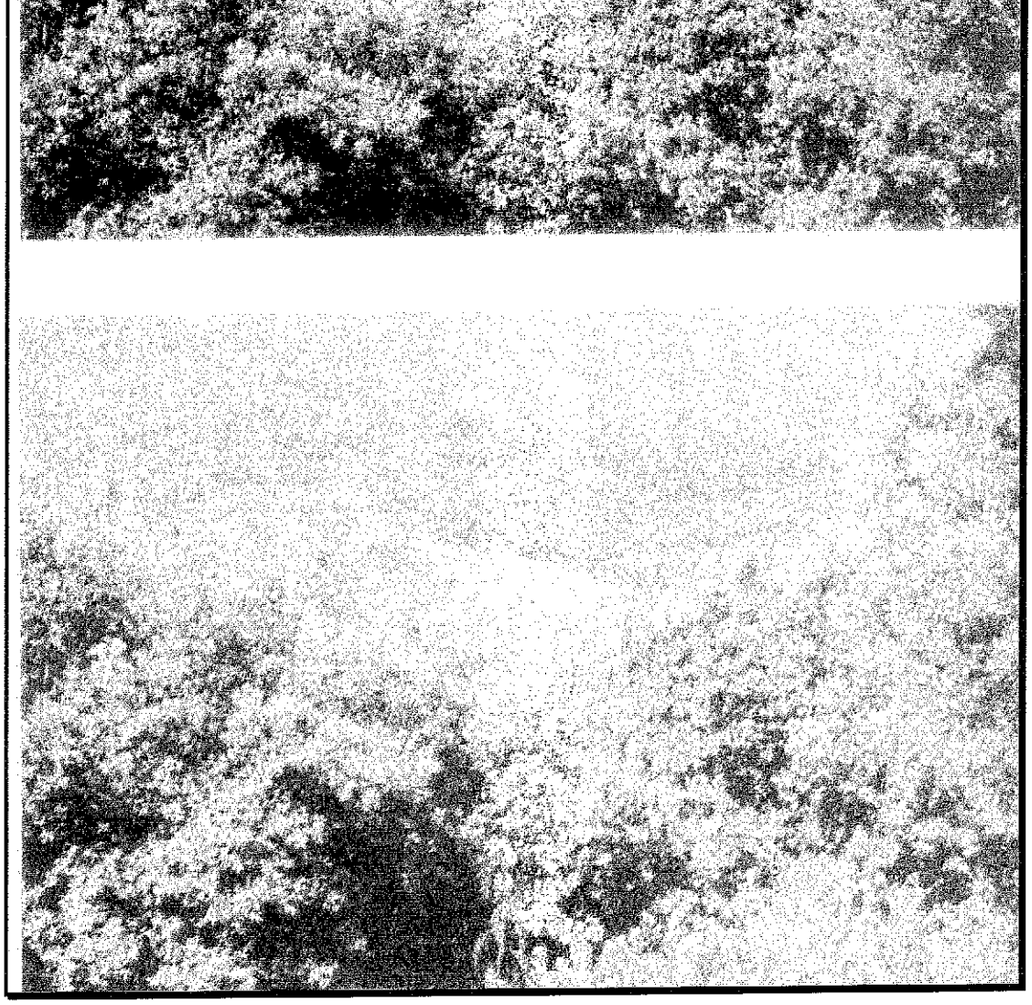
Η διάδοση και η επικράτηση της ελαιοκαλλιέργειας στην Κέρκυρα, δεν φαίνεται να είναι αποτέλεσμα κάποιων ιδιαιτεροτήτων των εδαφοκλιματικών συνθηκών που συνηγορούν υπέρ του συγκεκριμένου είδους, αφού και άλλα φυτά μπορούν θαυμάσια να αναπτυχθούν στο Νησί. Περισσότερο λόγοι που συνδέονται με τη παράδοση και οικονομικοί συνέβαλαν στην εξάπλωση της.

Από τότε άλλαξαν πολλά, αλλά οι ελιές συνεχίζουν να δίδουν το ίδιο πάντα προϊόν στο τόπο. Τελικά το λάδι καταξιώθηκε στη συνείδηση του Κερκυραίου αγρότη με τη πολύπλευρη προσφορά του. Μέχρι τις μέρες μας ακόμη, το λάδι διατήρησε στην Κερκυραϊκή κοινωνία το ρόλο που είχε από την αρχαιότητα: στην θρησκευτική λατρεία, στον φωτισμό, στην ιατρική του χρήση και, κυρίως στη διατροφή. Η ετήσια κατά κεφαλή κατανάλωση ξεπερνά τα 20 Kgr.

Η ετερογένεια του ελαιώνα, εκτός από τη κατανομή από απόψεως ανάγλυφου του εδάφους, παρατηρείται και στην ηλικία. Μεγάλο μέρος του ελαιώνα, περί του

60%, αποτελείται από δένδρα πανύψηλα, αιωνόβια με ρωγμές ή και κοιλότητες στο κορμό, ένα σημαντικό ποσοστό περί 30%, αποτελείται από δένδρα ηλικίας 30-100 ετών με συμπαγή κορμό και το υπόλοιπο 10% αποτελούν τις νέες φυτείες, τις κεντρωμάδες.

Το γιατί οι Κερκυραίοι αγρότες υιοθέτησαν το υπερβολικά μεγάλο μέγεθος στα ελαιόδενδρα δεν μπορεί να το πει κάποιος με σιγουριά. Πιθανολογώντας θα μπορούσαμε να αναφέρουμε λόγους όπως: την ανά δένδρο επιδότηση των Ενετών, όπου οδήγησε σε πολύ πυκνές φυτεύσεις που σε συνδυασμό με τη ζωηρότητα της ποικιλίας, είχε σαν αποτέλεσμα την σε ύψος ανάπτυξη των δένδρων. Η παρατήρηση ότι τα χαμηλότερα σημεία της κόμης είναι περισσότερο ευαίσθητα στις μυκητολογικές ασθένειες μπορεί να είναι ένας ακόμη λόγος. Τέλος η ανάγκη για την εκμετάλλευση του εδάφους του ελαιώνα με συγκαλλιέργεια ή με βόσκηση των ζώων της οικόσιτης κτηνοτροφίας συμπληρώνει τις υποθέσεις.

Εικόνα 4

τη συλλογή ανώτερου ποιοτικά ελαιοκάρπου, διότι ο καρπός συγκομίζεται στο κατάλληλο στάδιο ωριμότητας, και όχι υπερώριμος όπως στη Λιανολιά και είναι απαλλαγμένος δευτερογενών προσβολών παθογόνων που θα μπορούσαν να επισυμβούν αν ο καρπός έμενε επί αρκετές ημέρες εκτεθειμένος στα δίκτυα. Ο καρπός της Κορωνέικης συγκομίζεται καθημερινά και μεταφέρεται αμέσως μετά τη συλλογή στα ελαιουργεία της περιοχής, συσκευασμένος σε καλά αεριζόμενους σάκους των 50 kg συνήθως.

4.4.3. Επεξεργασία

Στη οριοθετημένη περιοχή λειτουργούν 7 ελαιοτριβεία (6 φυγοκεντρικού τύπου και 1 κλασσικού) τα οποία επαρκούν για την άμεση επεξεργασία του ελαιοκάρπου που παράγεται στη περιοχή και την αποφυγή παραμονής επί μακρόν αυτού αποθηκευμένου.

Ο ελαιόκαρπος, αφού απομακρυνθούν τα ξένα σώματα, φύλλα κλπ, πλένεται σπάζεται και η ελαιοζύμη μαλάσσεται σε χαμηλή θερμοκρασία που δεν υπερβαίνει τους 30 °C για 30 λεπτά.

Στη συνέχεια ακολουθεί η εξαγωγή του ελαιολάδου που στα μεν φυγοκεντρικά με φυγοκέντριση και στο κλασσικού τύπου με πίεση.

Ο εξοπλισμός που έρχεται σε επαφή με την ελαιοζύμη και το ελαιόλαδο είναι από ανοξείδωτο χάλυβα. Τελικά το ελαιόλαδο αποθηκεύεται σε ανοξείδωτες στεγασμένες δεξαμενές έως να προωθηθεί προς το εμπόριο.

Γενικά μπορούμε να πούμε ότι υπάρχει διαχωρισμός της παραγωγής του ελαιολάδου των δύο ποικιλιών της οριοθετημένης περιοχής εφόσον τα ελαιοτριβεία στην αρχή της περιόδου επεξεργάζονται μόνο καρπό Κορωνέικης, αφού οι ποσότητες Λιανολιάς που συγκομίζονται την ίδια περίοδο είναι από ανύπαρκτες έως πολύ μικρές και παραμένουν αποθηκευμένες ως τη συμπλήρωση ικανοποιητικής ποσότητας.

4.5. Χημικά και Οργανοληπτικά χαρακτηριστικά

Κατά τον Σαρακωμένο «παράγει έλαιον , όπερ αν ετύγχανε της δεούσης περί την παρασκευήν επιμέλειαν θα κατείχε την πρώτη θέσην μεταξύ των βρωσίμων ελαίων», ο δε Λύχνος υποστηρίζει ότι είναι «το λεπτότερο και ροοδέστερο από τα λάδια των άλλων ποικιλιών». Αυτές είναι κάποιες αναφορές για το παραγόμενο λάδι από τον ελαιώνα της οριοθετημένης περιοχής.

Το χρώμα του είναι πράσινο – πρασινοκίτρινο, ανάλογα με το στάδιο ωρίμανσης του καρπού. Έχει υπέροχο άρωμα στο οποίο κυριαρχεί το φρουτώδες και είναι ιδιαίτερα έντονο στο φρέσκο λάδι. Έχει ευχάριστη γεύση, γλυκόπικρη, με μείωση της πικράδας με την πάροδο του χρόνου. Μετά από μικρό χρονικό διάστημα από τη παραγωγή του, παραμένοντας σε ηρεμία, είναι διαυγέστατο. Γενικότερα διακρίνεται για τις πολύ καλές του οργανοληπτικές ιδιότητες.

Στον αμέσως επόμενο πίνακα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των χημικών αναλύσεων δύο δειγμάτων (Α & Β) από το Τμήμα Χημείας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Το **Α** δείγμα αφορά λάδι της οριοθετημένης περιοχής προερχόμενο από τη ποικιλία Λιανολιά Κερκύρας και το **Β** δείγμα αφορά λάδι της οριοθετημένης περιοχής προερχόμενο από τη ποικιλία Κορωνέικη.

Και τα δύο ελαιόλαδα σύμφωνα με τις αναλύσεις κατατάσσονται στα παρθένα ελαιόλαδα.

Πίνακας 1: Αναλύσεις δειγμάτων ελαιολάδου

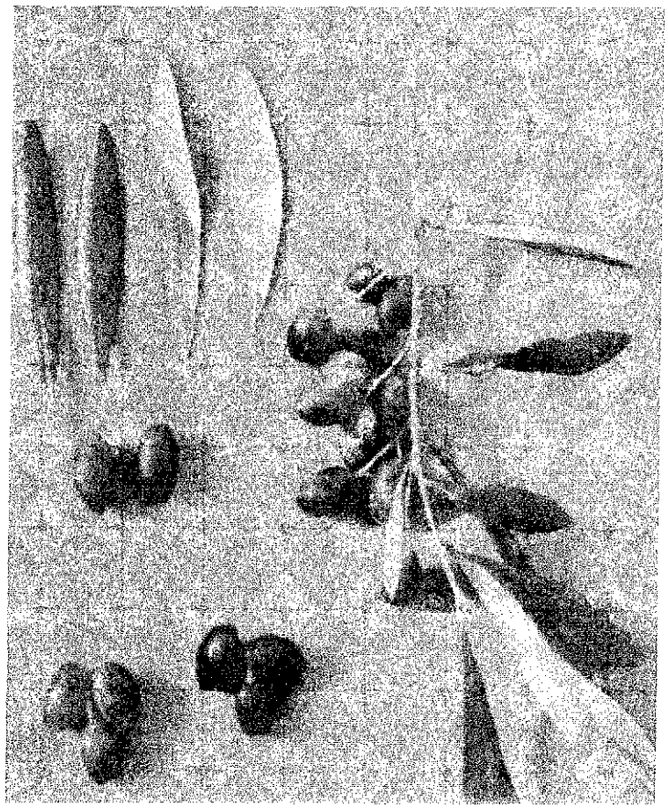
	A (Λιανολιά)	B (Κορωναϊκή)
Οξύτητα (% ελαϊκό οξύ)	5,99	0,31
A. Y. (meqO₂/kg)	10,23	12,2
K_{270}	0,21	0,15
K_{232}	2,16	1,74
ΔK	0,008	0
Λιπαρά οξέα (%w)		
Μυριστικό (14:0)	-	-
Παλμιτικό (16:0)	11,69	12,93
Παλμιτελαϊκό (16:1)	0,90	0,84
Λευκαπτανοϊκό (17:0)	-	-
Δεκαεπτενοϊκό (17:1)	-	-
Στεατικό (18:0)	1,72	2,42
Ελαϊκό (18:1)	71,48	77,38
Λινελαϊκό (18:2)	12,86	4,76
Λινολενικό (18:3)	0,71	0,77
Αραχιδικό (20:0)	0,31	0,41
Εικοσενοϊκό (20:1)	0,23	0,27
Βεχενικό (22:0)	-	-
Λιγνοκηρικό (24:0)	-	-
Τριγλυκερίδια		
LLL(%)	0,27	0,24
ECN42 (πειραμ.-θεωρητικό)(%)		
ECN42	0,78	0,62
ECN44	6,48	3,23
ECN46	34,78	13,28
ECN48	59,63	73,54
ECN50	4,25	7,69
ECN52	0,47	1,04
Ολικές στερόλες (ppm)	1345	1028
Στερόλες (%)		
Χοληστερόλη	0,24	-
Βρασικαστερόλη	-	-
24μεθυλενοχοληστερόλη	-	-
Καμπεστερόλη	2,81	3,99
Καμπεστανόλη	0,40	1,19
Στιγμαστερόλη	0,89	0,98
Δ_7 καμπεστερόλη	0,03	-
Χλοροστερόλη	0,92	0,74
β-σιτοστερόλη	91,29	84,80
Σιτοστανόλη	-	-
Δ5 αβεναστερόλη	2,25	7,66
$\Delta_{5,23}$ στιγμασταδιενόλη	0,69	0,38
Δ_7 στιγμαστενόλη	0,16	-
Αβεναστερόλη	0,32	0,27
Ερυθροδιόλη	0,07	0,14
Ουβαόλη	0,19	0,04
Ερυθ. + ουβαόλη	0,26	1,08
Ολική β-σιτοστερόλη	94,62	93,58
Κηροί (ppm)	83,3	39,4

4.2. Καλλιεργούμενες ποικιλίες (Κορωνέικη και Λιανολιά Κερκύρας)

Η **Κορωνέικη** φέρει και τις συνωνυμίες: Βάτσικη, Κρητικιά, Κορωνιά, Λαδολιά, Λιανολιά και Ψιλολιά. Πρόκειται για μικρόκαρπη ποικιλία. Αναπτύσσεται σε δέντρο ύψους 5-7 μέτρων. Τα φύλλα της είναι βαθυπράσινα, μήκους 5,47 ± 0,52 εκ. και πλάτους 1,03 ± 0,12 εκ. Ο καρπός έχει σχήμα κυλινδροκωνικό, με τη μία πλευρά κυρτωμένη και μέσο βάρος 0,17 γραμμάρια. Η σχέση σάρκας προς πυρήνα του καρπού είναι 6,6 : 1. Η περιεκτικότητα του καρπού σε λάδι φθάνει ως 27%. Χρησιμοποιείται αποκλειστικά για την παραγωγή λαδιού εκλεκτής ποιότητας. Θεωρείται ποικιλία πολύ παραγωγική, ανθεκτική στις ξηροθερμικές συνθήκες,

Άλλη ποικιλία ελιάς που καλλιεργείται στην ευρύτερη περιοχή είναι η **Λιανολιά Κερκύρας** (Olea craniomorfa) (Ελαία η κρανεόμορφος) ή και (olea laurifola) (Ελαία η δαφνόφυλος).

Πρόκειται για τοπική ποικιλία που απαρτίζει σχεδόν το σύνολο του Κερκυραϊκού ελαιώνα και που φαίνεται να είναι αυτόχθονη. Είναι ποικιλία με ζωηρή βλάστηση. Αναπτύσσεται σε δέντρο ύψους 12-14 μέτρων. Είναι ποικιλία μικρόκαρπη προς μεσόκαρπη, σχετικά όψιμη, με ισχυρή πρόσφυση του καρπού στο ποδίσκο του. Σχετικά ανθεκτική στο ψύχος και στη ξηρασία, καλής και σταθερής παραγωγικότητας με καρπό υψηλής ελαιοπεριεκτικότητας. Η περιεκτικότητα του καρπού σε λάδι κυμαίνεται γύρω στο 19%. Η σχέση σάρκας προς πυρήνα είναι 7,5 : 1. Χρησιμοποιείται κυρίως για την παραγωγή λαδιού καλής ποιότητας. Θεωρείται ποικιλία απαιτητική σε υγρασία.

Εικόνα 5

4.3. Εδαφοκλιματικές συνθήκες

Το κλίμα του νησιού είναι μεσογειακό με ήπιους χειμώνες και δροσερά καλοκαίρια. Έχει όμως μεγάλη υγρασία που οφείλεται στους θερμούς νοτιοδυτικούς (κυριαρχούν το χειμώνα με ένταση που φθάνει και τα 8 μποφόρ) και βορειοδυτικούς ανέμους («μαΐστρος» τα καλοκαιρινά απογεύματα φθάνει και τα 4 μποφόρ) που προκαλούν σε όλη τη διάρκεια του έτους- εκτός από τους θερινούς μήνες - μεγάλες βροχοπτώσεις. Το ετήσιο βροχομετρικό ύψος της Κέρκυρας (1,183 χιλιοστόμετρα) είναι από τα υψηλότερα του Ελλαδικού χώρου.

Η μορφολογία του εδάφους, της οριοθετημένης περιοχής, χαρακτηρίζεται από λοφώδεις και πεδινές εκτάσεις.

Στη συνέχεια παρατίθενται πίνακες με κλιματολογικά στοιχεία της περιοχής για όλη τη διάρκεια του έτους καθώς και για τη δακική περίοδο. (Ιούνιος – Νοέμβριος).

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΝΟΜΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ
ΔΗΜΟΣ ΘΙΝΑΛΙΩΝ
Αχαράβη Τ.Κ 49100
Τηλ 0663 6400
Φαξ 0663 63669

ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ
ΤΑ ΠΙΟ ΠΑΝΩ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΣ ΕΔΩΣΕ Η Υ.Π.Α.
ΤΟΥ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

1999

Μήνας	Μέση ημερ. Θερμ. °C	Υγρασία	Υψος βροχόπτωσης	Βαρομ. πίεση	Ηλιοφάνεια
Ιανουάριος	9,8	81	118,9	1015,9	134,8
Φεβρουάρ.	9	75	158,5	1013,3	126,1
Μάρτιος	12,2	77	207,9	1012,6	176,4
Απρίλιος	15,6	74	56	1015,1	219
Μάιος	21,7	72	52,8	1015,1	71,5
Ιούνιος	25,4	66	0	1013,4	338,2
Ιούλιος	27,5	60	0,6	1010	379,4
Αύγουστος	27,6	51	30,7	1011,5	333
Σεπτέμβρ.	23,7	72	42,5	1012,7	245,3
Οκτώβρ.	20,1	76	72	1016,8	228,3
Νοέμβριο			137,5		

Σύνολα 883,6

2000

Μήνας	Μέση ημερ. Θερμ. °C	Υγρ.(%)	Ύψος βροχόπτωσης	Βαρομ. πίεση	Ηλιοφάνεια
Ιανουάριος	7,2	80	32,1	1019,5	174
Φεβρουάρ.	10,1	73	120,2	1019,7	146,8
Μάρτιος	11,9	69	18,8	1018,4	211,6
Απρίλιος	17,1	70	26,8	1009,7	218,2
Μάιος	21,9	67	18,7	1014,9	305,6
Ιούνιος	26	60	18,3	1014,7	362,2
Ιούλιος	27,2	58	4,9	1010,5	362,7
Αύγουστος	25,6	57	0	1009,1	335,3
Σεπτέμβρ.					
Οκτώβρ.					
Σύνολα			239,8		

ΠΙΝΑΚΑΣ VI

ΚΑΙΡΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΑΚΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ

ΜΗΝΕΣ	ΘΕΡΜΟΚΡΑΣΙΑ		Υγρασία μέση	Βροχή Χιλιοστά	Ημέρες βροχής
	Μέση	Μέγιστη			
ΙΟΥΝΙΟΣ	25,4	28,9	66%	—	—
ΙΟΥΛΙΟΣ	27,5	31,6	60%	6,8	1
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	27,8	32,2	61%	30,7	3
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	23,7	27,7	72%	42.5	5
ΟΚΤΩΜΒΡΙΟΣ	20,1	24,6	76%	72,0	6
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	15,5	19,4	84%	137,5	12

4.4. Καλλιέργεια – συγκομιδή – Επεξεργασία

4.4.1. Καλλιέργεια

Εξ αιτίας των ιδιαίτερων μορφολογικών χαρακτηριστικών του ελαιώνα (ανάγλυφο) και του υποτυπώδους αγροτικού οδικού δικτύου έχει επικρατήσει η ακαλλιέργεια του εδάφους. Οι λιπάνσεις είναι ελάχιστες έως ανύπαρκτες. Η καταπολέμηση των ζιζανίων γίνεται με μηχανικά μέσα (χορτοκοπτικά). Το κλάδεμα των ελαιοδένδρων είναι αρκετά περιορισμένο. Λόγω του μεγάλου ετήσιου ύψους των βροχοπτώσεων ο ελαιώνας δεν έχει αναπτυχθεί κάποιο αρδευτικό δίκτυο στη περιοχή μια και οι βροχοπτώσεις της περιοχής είναι συνήθως αρκετές για να καλύψουν τις ανάγκες των δένδρων σε νερό.

Όσον αφορά την καταπολέμηση του δάκου της ελιάς, αυτός γίνεται με την εφαρμογή δολωματικών ψεκασμών από το Ταμείο Προστασίας Ελαιοπαραγωγής του Ν. Κερκύρας.

4.4.2. Συγκομιδή

Η συγκομιδή του ελαιοκάρπου γίνεται σταδιακά και ξεκινάει όταν ο καρπός είναι ώριμος, στα μέσα Νοεμβρίου περίπου και για μεν τη Λιανολιά διαρκεί έως την άνοιξη, ενώ της Κορωνέικης ολοκληρώνεται πολύ νωρίτερα. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η Κορωνέικη είναι πρωιμότερη της Λιανολιάς, καθώς επίσης και στο ότι το μεγάλο ύψος των δένδρων της Λιανολιάς και η ισχυρή πρόσφυση του καρπού στον ποδίσκο καθιστούν απαγορευτική τη χρήση του ραβδισμού ως μεθόδου συλλογής, με αποτέλεσμα την καθυστέρηση της πλήρους συγκομιδής, αφού οι παραγωγοί περιμένουν την ελιά να ωριμάσει και να πέσει μόνη της.

Για τη συγκομιδή της Λιανολιάς κάτω από τα ελαιόδενδρα τοποθετούνται κατάλληλα δίκτυα στα οποία συγκρατείται ο καρπός που πέφτει από τα δένδρα. Τα δίκτυα αυτά είναι σε μικρό ύψος πάνω από το έδαφος και κατά αυτό τον τρόπο αποφεύγεται η επαφή του καρπού με αυτό και αποφεύγεται η υποβάθμιση του καρπού. Οι παραγωγοί σε τακτά χρονικά διαστήματα (ανά 5-7 ημέρες) συλλέγουν τον καρπό από τα δίκτυα και τον τοποθετούν σε τσουβάλια των 50 κιλών συνήθως. Στη συνέχεια και σύντομο χρονικό διάστημα αποθηκεύεται σε στεγασμένους, αεριζόμενους και σκιερούς χώρους, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η καλή κατάσταση του ελαιοκάρπου μέχρι να οδηγηθεί στα ελαιοτριβεία της περιοχής.

Στη συγκομιδή της Κορωνέικης χρησιμοποιούνται επίσης ελαιόδικτα, όμως το δένδρο ραβδίζεται, με αποτέλεσμα τη γρηγορότερη συγκομιδή καθώς επίσης και τη

4.6 Ιστορικά και Λαογραφικά στοιχεία

Γνωστή από τους αρχαίους χρόνους η καλλιέργεια της ελιάς στον ελλαδικό χώρο. Για την Κέρκυρα των χρόνων της μεγάλης της ακμής, όταν ακόμη ήταν μια θαλασσοκράτειρα δύναμη, δεν υπάρχουν πληροφορίες που να στηρίζουν την άποψη ότι το ελαιόλαδο αποτελούσε αιχμή του εξαγωγικού της εμπορίου. Το εκλεκτό κρασί, που ύμνησε και ο Όμηρος, ήταν πασίγνωστο και οι αμπελώνες θα πρέπει να ήταν το χαρακτηριστικό στοιχείο στις αγροτικές καλλιέργειες του νησιού, ενός νησιού στο οποίο λατρευόταν η θεά της γεωργίας η Δήμητρα.

Στα χρόνια της παρακμής της και έως την εμφάνιση των Βενετών η αγροτική οικονομία της Κέρκυρας βρισκόταν στο ναδίρ. Η παραγωγή σταριού δεν έφτανε για να σιτίσει τον πληθυσμό της και οι εισαγωγές ήταν από τότε μονόδρομος. Η παράδοση της Κέρκυρας στους Βενετούς το 1386, μια επιλογή που διασφάλιζε το νησί από τους διάφορους επιδρομείς που η διαλυμένη Βυζαντινή αυτοκρατορία δεν μπορούσε να απωθήσει, ήταν μια πράξη που οδήγησε το νησί σε μια πορεία διαφορετική από αυτή της υπόλοιπης Ελλάδας. Στα πρώτα έγγραφα με τα οποία καθορίζονται οι όροι διοίκησης του νησιού από τους Βενετούς, ενώ γίνεται αναφορά στην αμπελοκαλλιέργεια και στην φορολογία της, δεν υπάρχει καμία για την ελαιοκαλλιέργεια (το 1386 ο δόγης A. Vanerio δεν περιέλαβε καν το ελαιόλαδο στον λεπτομερή του κατάλογο με τα φορολογήσιμα προϊόντα), πράγμα που σε συνδυασμό με τους υπολογισμούς του Προνοητή Contarini ο οποίος σημειώνει ότι το νησί παράγει 24.000 βαρέλια κρασί και μόλις 2.000 λαδιού, μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η ελαιοπαραγωγή δεν ήταν σημαντική αυτή την περίοδο.

Πολύ σύντομα οι Βενετοί με το εμπορικό τους πνεύμα υπολόγισαν πως τα χώματα και το κλίμα ευνοούσαν την καλλιέργεια και την εκμετάλλευση του ελαιολάδου. Αποφάσισαν πως η Κέρκυρα έπρεπε να εξαναγκαστεί να παραγάγει μεγάλες ποσότητες λαδιού για τον πλουτισμό των κυρίαρχων. Για να εφαρμόσει αυτή την πολιτική η Βενετία προσέφυγε σ' αυτό που ισοδυναμεί με κατευθυνόμενη αλλαγή καλλιέργειας. Αρχικά, στα τέλη του 14ου αι. η Βενετία άρχισε να ενθαρρύνει τη φύτευση ελαιοδέντρων, αλλά τα αποτελέσματα ήταν μηδαμινά. Έτσι στις 28 Σεπτέμβρη 1565, με διάταγμα επιχείρησε να εξαναγκάσει το ξερίζωμα αμπελώνων και τη φύτευση ελαιοδέντρων στη θέση τους. Ωστόσο οι χωρικοί αντιστάθηκαν στην επιχειρούμενη αλλαγή. Η άρνηση ήταν τόσο έντονη που η Βενετία κατέφυγε στο κίνητρο γενναιόδωρων επιχορηγήσεων, έτσι περί τα μέσα του 17ου αιώνα η Σύγκλητος προσπαθεί να δελεάσει τους κερκυραίους αμείβοντας τους με 42 τσεκίνια για την φύτευση κάθε 100 δενδρυλλίων. Η επιδότηση αυτή, οδήγησε τους γαιοκτήμονες στην καταστροφή των αμπελώνων και στη μετατροπή τους σε ελαιώνες. Έτσι η οικονομία της Κέρκυρας προσανατολίστηκε στη μονοκαλλιέργεια

της ελιάς, η οποία κατέληξε στην απορρόφηση του μεγαλύτερου μέρους του εργατικού δυναμικού και του εμπορικού κεφαλαίου των χωριών και της πόλης μέχρι το τέλος του Β Παγκοσμίου Πολέμου.

Οι Ενετοί προκειμένου να διασφαλίσουν την διάρκεια της ζωής της νέας καλλιέργειας απαγόρευσαν την ελαιοτομία. Έτσι σε καταγραφή του 1879 στην Κέρκυρα και τους Παξούς υπήρχε ο απίστευτος αριθμός των 3.814.730 ελαιοδέντρων. Μερικά χρόνια μετά η Γαληνοτάτη Δημοκρατία της Βενετίας διαλύθηκε και ενώ η απαγόρευση της ελαιοτομίας συνεχίστηκε και στα χρόνια της Αγγλοκρατίας, ο αριθμός των ελαιοδέντρων δεν μειώθηκε αλλά αντίθετα αυξήθηκε ελαφρά αφού το 1954 ο αριθμός των ελαιοδέντρων στην Κέρκυρα ήταν 3.600.000 και στους Παξούς 230.000 δέντρα, με μέση ετήσια παραγωγή 7.000 τόνους. Για να υπάρχει μια πληρέστερη εικόνα αρκεί να σκεφτούμε ότι στην Κέρκυρα και σε μια συνολική έκταση 593.000 στρεμμάτων τα 276.000 ήταν ελαιώνας, ενώ στους Παξούς στα 17.000 στρέμματα σχεδόν το 100% της έκτασης. Έτσι, στο νομό, επί συνολικού πληθυσμού 105.414 αναλογούσαν 34,2 ελαιόδεντρα ανά κάτοικο. Ο αριθμός δέντρων ανά στρέμμα ήταν 5,87 και οι ελαιώνες κάλυπταν το 43,2 % της συνολικής έκτασης.

Έτσι πριν σαράντα χρόνια η Κέρκυρα ήταν ο πρώτος νομός σε συνολική πυκνότητα αριθμού δέντρων κατά στρέμμα συνολικής επιφάνειας, ο πρώτος σε ποσοστό ελαιώνας της συνολικής επιφάνειας, όγδοος σε έκταση ελαιώνων, έβδομος σε αριθμό δέντρων, όγδοος σε αριθμό δέντρων ανά κάτοικο και όγδοη κατά σειρά ελαιοπαραγωγική περιοχή της χώρας. Τα στοιχεία αυτά είναι χαρακτηριστικά του μεγέθους του κερκυραϊκού ελαιώνα που δυστυχώς δεν μπόρεσε να εκσυγχρονιστεί με αποτέλεσμα να φθάσει στην παρακμή και στην ακαρπία. Η ανύπαρκτη εξαγωγική πολιτική, η υποτίμηση της τιμής του που έφθασε στα όρια της αντοχής του τον κερκυραίο αγρότη ο οποίος από την δεκαετία του ΄80 είδε τον τουρισμό ως το μάνα εξ ουρανού, οδήγησαν την ενασχόληση με την ελαιοπαραγωγή στο περιθώριο. Οι σκληρές συνθήκες καλλιέργειας των δέντρων και συλλογής του ελαιοκάρπου και η χαμηλή του τιμή οδήγησαν τον αγροτικό κόσμο σε αδιέξοδο. Η ανακάλυψη των ελαιόδικτων την δεκαετία του ΄70 και η επιδότηση της τιμής του προϊόντος οδήγησε σε μια έκρηξη της παραγωγής λαδιού, χωρίς όμως αυτό να εκφράζεται από μια συγκεκριμένη πολιτική στην προώθηση του προϊόντος. Το 1977 υπήρχαν στο νησί 3.503.579 δέντρα και η παραγωγή ανήλθε σε 47.783 τόνους. Αυτή τη στιγμή το 62.3% της καλλιεργήσιμης γης καλύπτεται από ελαιόδεντρα.

Οι απέραντοι σκιεροί ελαιώνες εκτός από χώροι ανάπτυξης αγροτικών εργασιών ήταν και τόποι ανάπτυξης του παραδοσιακού - αυτοσχέδιου τραγουδιού. Αυτό επιτεύχθηκε από τις χιλιάδες γυναίκες που πήγαιναν στους ελαιώνες των

μεγάλων ιδιοκτητών για να μαζέψουν τις ελιές. Το μεροκάματο, η "τζουρνάδα", συχνά γίνονταν σε περιοχές που απείχαν αρκετά χιλιόμετρα από το χωριό που καταγόταν οι λιομαζώχτρες. Έτσι τόσο στις πολύωρες διαδρομές όσο και στον ελαιώνα, τα τραγούδια, συχνά ερωτικού ή σκωπτικού περιεχομένου αντιλαλούσαν σ΄ όλη την περιοχή, δημιουργώντας και ανταγωνιστικές διαθέσεις ανάμεσα στα μπουλούκια των αγροτισών για το ποια θα πει καλύτερα και δυνατότερα ένα τραγούδι, άλλες φορές κουβέντιαζαν, κουτσομπόλευαν και αφηγούνταν τα όνειρα της προηγούμενης νύχτας και τα προβλήματα τους. Κατά την διάρκεια του μαζέματος και για να ξεχαστεί η λιγωμάρα από τις ελιές που μάζευαν έτρωγαν μερικές "κοκκακίδες", τις ξερές που δεν είχαν και τόσο άσχημη γεύση. Το φαγητό που συνήθως ήταν μέσα στις υποχρεώσεις του ιδιοκτήτη, το έφερνε η γυναίκα του τις μεσημεριανές ώρες και συνήθως ήταν μπακαλιάρος με πατάτες βραστές. Σε διαφορετική περίπτωση οι εργαζόμενες έφερναν το φαγητό τους στην "τζίντζερη", ένα στρογγυλό δοχείο από κασσίτερο καθώς και το κρασί τους. Η εργασία αυτή διαρκούσε έως το πέσιμο του ήλιου και ήταν αρκούντως εξοντωτική αφού οι εργάτριες όλες αυτές τις ώρες ήταν αναγκασμένες να κάθονται διαρκώς σκυμμένες και να μαζεύουν τις ελιές απ΄ το χώμα που ήταν σκεπασμένο από χόρτα και αγκάθια. Στη συνέχεια τις τοποθετούσαν στα μικρά κοφίνια, τα οποία μετρούσε ο παρτσινέβελος ελέγχοντας έτσι την παραγωγικότητα της κάθε εργάτριας, και μετά στις σακούλες. Το μάζεμα της ελιάς ξεκινούσε τις πρώτες μέρες του Νοέμβρη και τελείωνε στον Ιούνιο με το κοκκολόϊ.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

τζουρνάδα η (giornata)= ημερομίσθιο: "Πάει τζουρνάδα"= σε ημερομίσθια εργασία.

κοκκολόϊ το (κόκκος)= ο τελευταίος λιγοστός καρπός της ελιάς και η εργασία συλλογής του, τα στερνομαζώματα.

παρτσινέβελος ο (parzionevole= συνιδιοκτήτης πλοίου)= κύριος εγγείου ιδιοκτησίας.

Προσφωνητικός τίτλος σε γαιοκτήμονες αριστοκράτες από τους κολλήγους του.

(από το "Κερκυραϊκό Γλωσσάρι" του Γερ. Χυτήρη)

Αιωνόβιοι ελαιώνες

"Όποιος δεν έχει βρεθεί στην Κέρκυρα ή σε παρόμοιους τόπους, αγνοεί τι σημαίνει ελαιώνας. Το δέντρο το οποίο στις ιταλικές και τις γαλλικές ακτές της Μεσογείου μοιάζει με γκρίζα ιτιά, αναπτύσσεται εδώ με τέτοια δύναμη και σε τόση

αφθονία, που θυμίζει τα δικά μας πολύφυλλα δέντρα. Μεγάλοι κορμοί, με σχισμές συνήθως και κουφάλες, με διάμετρο τριών ή και τεσσάρων ποδιών, υψώνονται σπειροειδώς, παίρνοντας τα πιο παράξενα σχήματα, και διακλαδώνονται με τον πιο πολύπλοκο τρόπο. Τα κλαδιά τους, που περιπλέκονται με θαυμαστό τρόπο, καλύπτονται απ΄ άκρη σ΄ άκρη μ΄ ένα λεπτό φύλλωμα. Τέτοια ορμή, τέτοια κίνηση και πολύπλοκη ανάπτυξη δεν διαθέτει κανένα από τα δικά μας τα δέντρα και κατά συνέπεια η δική μας φύση, η φύση του Βορρά δεν έχει να παρουσιάσει κάτι παρόμοιο μ΄ έναν αιωνόβιο ελαιώνα που τον απαρτίζουν χιλιάδες τέτοιοι πολύμορφοι γίγαντες, τοποθετημένοι σε άτακτα διαστήματα ο ένας από τον άλλο".

Alb. Mousson: "Κέρκυρα και Κεφαλλονιά/ Μια περιήγηση το 1858", Ιστορητής, 1995.

Μονοειδής παραγωγή...

"[...] Εκεί όπου έκειτο η παλαιά πόλις φύονται νυν άλση ελαιοδέντρων, οποία είνε τα περιβάλλοντα ολόκληρον την νήσον, ανέκαθεν θαυμαζόμενα δια το ύψος και το πάχος των κορμών αυτών. Τας αμπέλους τας παρηγκώνισαν οι ελαιώνες, τουλάχιστον τας εξήλασαν από των υψών προς τα πεδινά μέρη παραβλάψαντες ούτω το ποιόν των. Βέβαιον είναι μόνον ότι η των ελαιοδένδρων φυτεία υπεστηρίχθη τα μέγιστα υπό των Βενετών, το δ΄ ότι ηυνόησαν μίαν τόσω μονοειδή παραγωγήν μόνον και μόνον δια να τηρήσωσι την νήσον έτι μάλλον ασφαλώς εξαρτημένην απ΄ αυτών και του εισαγωγικού αυτών εμπορίου - δεν αντιβαίνει βέβαια εις τας πολιτικάς αυτών θεωρίας. (...)

Η δε Κέρκυρα, της οποίας η έκτασις δεν αποτελεί ούτε το εκατοστόν καν της Ελλάδος, παρέχει μολαταύτα το όγδοον και ένατον της όλης οινοπαραγωγής του τόπου και δη το έκτον ή έβδομον του ελαίου και των ελαιών. Δεν θέλω να παρασιωπήσω ότι παρατηρηταί αρμόδιοι να κρίνωσι περί των τοιούτων θεωρούσιν ως υπέρμετρον την κλίμακα, καθ΄ ην γίνεται η καλλιέργεια των ελαιών επί της νήσου. Αληθές όμως μένει πάντοτε τούτο: "Ο,τι κάμνει η φύσις αυτού πέρα είνε καλά καμωμένον". Αλλ΄ οίμοι!! Ότι "εις την ανθρωπότητα τίποτε δεν έγεινε τέλειον!" Αυτή δε η πλουσία φύσις, η ρίπτουσα τους καρπούς ετοίμους εις τα ποδιάς των κατοίκων της Κερκύρας, ανεχαίτησεν αρά γε παρακωλύουσα την ζωϊκήν αυτών δράσιν από του να ενεργή; Ή μήπως η μακρά αυτών από των ξένων εξάρτησις παρέλυσε χωλάνασα την δραστηκότητά των; (...)"

Pr Dr Hirschfeld "Η Κέρκυρα", "Νέα Εστία", τ. 40, 6 Οκτ. 1891.

Το εξ ελαίων δάσος

"... Αλλά δέον να εισδύση τις εις το εξ ελαίων τούτο δάσος, όπως εννοήση σαφώς την θαυμασίαν αυτού λαμπρότητα. Μακράν αλλήλων υψούνται συνήθως αι χονδραί πολύζοοι, αλλοκότως παρεστραμένοι και διεστραμμένοι κορμοί, και διερρωγότα φλοιόν περιβαλλόμενοι, από των λίαν εξαπλουμένων και χονδρών ριζών μέχρι της πλατέως αναπτυσσομένης στεφάνης. (...)

Μακράν της πρωτευούσης, ης τα περίχωρα εστερήθησαν του αρχαίου εκ δέντρων κόσμου αυτών κατά τας υπό των Τούρκων πολιορκίας, απαντώσιν ουχί σπανίως μεγαλοπρεπείς και αρχαιότατοι κορμοί καταπλησσούσης περιφέρειας, πότε μεν εν αμειώτω διατηρούμενοι ακμή, πότε δε επί τοσούτον ήδη κεκοιλωμένοι, ώστε το μεν εις ύψος 20 25 μ. αιρόμενον φύλλωμα φαίνεται υπό του φλοιού μόνον υποβασταζόμενον, ο δε βλέπων δυσχερώς δύναται να εννοήση πως ο ζωογονών χυμός ανέρχεται εις τους λίαν διακλαδουμένους κλώνους.

Ο Mousson, Asterd και Warsberg εξύμνησαν και δικαίως, εν περιπαθέσι περιγραφαίς την λαμπρότητα του κερκυραϊκού εξ ελαίων δάσους. Καθ΄ άπασαν της Μεσογείου την χώραν ολίγιστοι υπάρχουσι τόποι, όπου το συνήθως υπό του καλλιεργούντος ανθρώπου εν ημέρω αυξήσει και εν μικρά αναπτύξει των κλάδων και του φυλλώματος διατηρούμενον δένδρον επιδεικνύει ούτω ελευθέρως και αρχεγόνως άπαν το μεγαλείον της ιδιαζούσης αυτώ μορφής".

Ιωσήφ Παρτς, "Η νήσος Κέρκυρα/ Γεωγραφική μονογραφή", μτφ. Π. Βέγια, Κέρκυρα 1892.

Τα δέντρα της ομορφιάς και του φωτός

"...Σα λευκό ποτάμι μεσ΄ απ΄ το χωριό του Γαστουριού ίσα κατά τη χώρα, πέφτομε μες τις ελιές, στους δασωμένους ελαιώνες που μας κουκουλώνουν. Ο ήλιος σταλάζει μεσ΄ από τις ασημόγυαλες και σαν πουπουλιασμένες φυλλωσιές χωρίς να ζεσταίνει κι ούτε καλά καλά να φωτίζει. Όπως στο βυθό της θάλασσας οι αχτίδες του ήλιου πέφτουν ξέθωρες κι απόθαμπες μεσ΄ απ΄ τα πράσινα νερά, έτσι γίνεται και σ΄ αυτά τα πανάρχαια ελληνικά δάση των ελιών - τόσο παλιά που δεν έχουν πια ηλικία - που επιμένουνε να ζουν πάντα κοντά στην αρχαία θάλασσα. Τι υπερδύναμη ζωή μέσα σ΄ αυτούς τους κορμούς που δε στέκουν ποτές όρθιοι και αλύγιστοι όπως στα δάση του βοριά, παρά ροζωμένοι και στριφογυρισμένοι, γωνιολύγιστοι και κλαδόγερτοι ή σιωπηλά σκυμμένοι κατέμπροσθεν ή ανοίγοντας αγκαλιές, πάντα, όμως, σαν έμψυχοι δείχνουνε στα μάτια μας. Και μολονότι οι ρίζες τους στέκουν

αλάργα η μια απ΄ την άλλην, οι κορφές τους σμίγουν και αφήνουνε να χυθούν η μια μέσα στην άλλη οι τραγουδίστριες φυλλοκόμες. Έτσι αναγκάζεται κανείς να συγκινηθεί σχεδόν απ΄ τα αισθήματα που με τόσο πάθος φανερώνουνε, νιώθει σα μια συγγένεια μαζί τους και μαθαίνει να πιστεύει τα παραμύθια των μαγεμένων δέντρων.

-Τι πλούσιος που αισθάνεται ο άνθρωπος και τι ασφαλής μέσα σ΄ αυτό το δάσος, το τόσο φωτεινό στη σκοτεινιά του και τόσο κατοικημένο στη μεγάλη του ερημιά, είπε η Αυτοκράτειρα την πρώτη φορά που μπήκαμε εδώ μέσα.

Κ. Χριστομάνος, "Το βιβλίο της αυτοκράτειρας Ελισάβετ". 1898.

Ακόλαστος οργασμός

Φτάνουμε στον Ύψο. Από τα πιο όμορφα και πιο φωτόλουστα τοπία του μαγικού νησιού. Χαρά των ματιών και της ψυχής αχόρταστο αναγάλλιασμα. Η κερκυραϊκή χλωρίδα κυριαρχεί εδώ με έναν ακόλαστον οργασμό. (...) Οι χοντροί κορμοί των δέντρων, χορταριασμένοι από βελουδένια βρύα και μούσκλια μεταξωτά, πρασινίζουν χλοϊσμένοι σαν τα νιόφυτα βλαστάρια. Μέσα από τις κουφάλες των γέρικων ελιών νιόβλαστα πρινάρια με θυμό φυτρώνουν και σμίγουν τα μαυρειδερά δροσερά τους φύλλα με της ελιάς την ασημένια πρασινάδα σ΄ ένα παράξενο συμβολικό συνταίριασμα.

Ένα μεγάλο τόξο χαριτωμένο διαγράφει η θάλασσα βαθιά μέσα στον πικνόν ελαιώνα που χώνεται, και στα χλοερά ακρογιάλια...".

Κώστας Πασαγιάνης: "Εφτάνησα", Ι. Ν. Σιδέρης, 1931.

Ζωγραφίζοντας τους ελαιώνες

Άυτό το θέμα (η ελιά), μοτίβο ασφαλώς πλουσιότατο για ένα ζωγράφο, υπήρξε πάντοτε γι΄ αυτόν ένα πρόσχημα για μια πλουσιότατη έκφραση της οπτικής του συγκινήσεως. Ανέκαθεν μάλιστα έγινε λόγος: μέχρι υπερβολής, όσο αφορά την αισθητικότητα την οποία μας προξενεί αυτό το ωραίο δέντρο. (...) Λοιπόν η ελιά έχει ένα χρώμα πράσινο, που παίρνει πολλές αποχρώσεις. Αυτό δε, ναι μεν εξαρτάται από το ιδιαίτερο αυτό σεμνό πράσινο, αλλά και από την φόρμα την οποία σχηματίζει το φύλλωμά της, όταν το διαφορετικό ως γλιστράει απάνου του. Γι΄ αυτό, αν από μια μεριά οι φόρμες, που σχηματίζει το φύλλωμά της, είναι εκδόσεως πρωτοτύπου με τη

διαφάνεια που δημιουργούν τα λεπτά της φύλλα, παίρνουν και ένα χρώμα ιδιαίτερο, που είναι δικό της, εξ ου και το ¨πράσινο ελιάς΄΄. (...)

Η ελιά, λοιπόν, δέντρο προνομιούχο της φύσεως έχει τη μοίρα να περιέχει τόσα πλούτη, ώστε με αναγκάζει να της αφιερώσω τα σημερινά μου λόγια, όπως επιστήσω την προσοχή και εννοηθεί η ερμηνεία της στους ζωγραφικούς πίνακας, οι οποίοι όταν δεν είναι κακοί, κάποτε παρεννοούνται. Θέμα δύσκολο, με πλούτο αμέτρητο, ωραιοτάτη για οποιοδήποτε άνθρωπο, που την αντικρίζει στην πολύμορφη εμφάνισή της, ιδίως στον τόπο μας, όπου έχουμε το προνόμιο να την έχουμε για καθημερινό συνοδό της ζωής των ματιών μας".

Ο ζωγράφος Τεν Φλωριάς στην "Εφημερίδα των Ιονίων" 10.5.1942

Ελιά

Στην κουφάλα σου εφώλιασε μελίσσι.
Γέρικη ελιά, που γέρνεις με τη λίγη
πρασινάδα που ακόμα σε τυλίγει
Σα νάθελε να σε νεκροστολίσει.
Και το κάθε πουλάκι στο μεθύσι
Της αγάπης πιπίζοντας ανοίγει
Στο κλαρί σου που δε θα ξανανθήσει.
Ω πόσο στη θανή σου θα σε γλυκάνουν.
Με τη μαγευτικιά βοή σου κάνουν
ολοζώντανης νιότης ομορφάδα.
που σα θύμισες μέσα σου πληθαίνουν
Ω να μπορούσαν έτσι να πεθαίνουν
Κι΄ άλλες ψυχές της ψυχής σου αδερφάδες!

12 Ιουνίου 1899, Λορέντζος Μαβίλης

Ως κόρη οφθαλμού αντιμετώπιζαν το δέντρο της ελιάς οι διάφοροι κατακτητές της Κέρκυρας. Χαρακτηριστικές είναι οι τρεις ανακοινώσεις που παρουσιάζουμε. Η πρώτη είναι της 12ης Μαρτίου 1799 και στην οποία εκτός των άλλων αναφέρεται ότι:

"... κανένας εις το εξής να μην ήθελε τολμίση δια καμμίαν αφορμήν, και πρόφασιν, να κόψει ξύλα από ελαιώνα, ούτε από ξένον, ούτε από εκείνον οπού υποτασσόμενος εις μερτικά...".

Στην δεύτερη ανακοίνωση (δηλοποίησις) που εκδόθηκε από τον Ύπαρχο Αντώνιο Λευκόκοιλο στις 27 Ιανουαρίου 1820 είναι περισσότερο αναλυτική και απαγορευτική. Τα τρία άρθρα έχουν ως εξής:

"Αρθ. 1ον. Είναι ρητώς εμποδισμένον το να βόσκη τινας Πρόβατα, Γήδια, Βόδια, και Γουρούνια εις οποιανδήποτε τοποθεσίαν είναι Ελαιοστάσια.

Αρθ. 2ον. Ότι όλα τα είδη των άνωθεν ζώων πρέπει ο καθένας να τα ευγάλη από τους προρρηθέντας τόπους εις το διάστημα τριών ημερών μετά την δημοσίευσιν της παρούσης, και να τα τραβίξη εις τόπους ακαλλιεργήτους και εις λόγκους. Αρθ. 3ον. Ευθύς οπού περάσει το διωρισμένον διάστημα των τριών ημερών, όσα ζώα ευρεθώσι να βόσκωσι μέσα εις τας άνωθεν εμποδισμένας τοποθεσίας, οι Αυθεντικοί ανοί θα τα πιάνουσι και θα τα φέρουσι εις τους τόπους οπού διορίζει ο Νόμος, δια να πωλούνται εις δημόσιαν αποκήρυξιν, και τα εξ αυτών συναζόμενα θα μοιράζονται μεταξύ του ζημιωθέντος οικοκύρη, των Αυθεντικών ανών, και του Εγχωρίου Κιβωτίου..."

Τέλος η τρίτη ανακοίνωση (26 Φεβρουαρίου 1821) είναι και αυτή χαρακτηριστική:

"Με το να μην έλαβον την ποθεμένη εκτέλεσιν των τα όσα μέσα ο Υπογεγραμμένος έως τώρα εμεταχειρίσθη, δια να εμποδίση το αστόχαστον και αξιοκατηγόρητον κόψιμο των Ελαίων, οπού από τινός καιρού και εδώ υπερίσχυσε και εισχώρησεν εις την Νήσον ταύτην από τους κακοτρόπες και αισχροκερδείς προβλεπτάς, και από μερικές φιλάρπαγας Ξεχωρίτας, οι οποίοι απεφάσισαν με το άτιμον τούτο εμπόριόν των να ερημώσωσι τες Οικοκυρίους, και να ζημιώσωσι μεγάλως τας Αυθεντικάς Προσόδους.

Δια να μη προχωρήση περισσότερον μια ταύτη κατάχρησις, και έως ότου η Εκτελεστική Διοίκησις του Κράτους τούτου να μεταχειρισθεί τα αρμόδια και ασφαλή μέδα δια να εκτελεσθή η Πράξις της Γερουσίας, η εκδοθείσα την Πρώτην Απριλλίου 1820, η οποία εμποδίζει το κόψιμον ενός τόσο πολυτίμου δένδρου, το οποίον δίδει το πρώτιστον, και σχεδόν το μόνον εισόδημα της Νήσου ταύτης (...) κάμνει δημοσίως γνωστά τα ακόλουθα.

1. Είναι εξ αποφάσεως εμποδισμένον προς οποιονδήποτε, να ξεριζόνη, ή να κόπτη στελέχους ή κλάδους Ελαίων, οπού να μην είναι ελευθέρα ιδιοκτησία του και οπού να μη το κάμνη δια μόνην καλλιέργειαν των αυτών Ελαιών.

2. Οποιος όμως τολμήσει να ξεριζώση, ή να κόψη στελέχους ή κλάδους Ελαιών οπού να είναι ιδιοκτησία άλλων, ή να υπόκεινται εις δόσιμον προς άλλους οπού έχουσι δικαίωμα εις αυτάς, θα πληρόνει μίαν χρηματικήν ποινήν από Δέκα Τάλλαρα

Δίστυλα, ή θα φυλακόνται είκοσι ημέραις (...) Εάν γένη παρόμοιον κόψιμον Ελαιών, και δεν μαθητευθή ο αίτιος, όλον το χωρίον, εις την περιοχήν και τόπον του οποίου έγινε το τοιούτον κόψιμον, θα είναι υποκείμενον να πληρόνη τον ζημιωμένον, κατά τας ανωειρημένους τρόπους.

3. Είναι εμποδισμένον να εμβαίνωσι ξύλα από Ελαίαν, και να πωλούνται είτε χονδρικώς, είτε λιανικώς τόσον μέσα εις την Πόλιν, καθώς και εις τα Προάστεια, και εις κάθε άλλο μέρος της Νήσου, επειδή τα μεν ξύλα θα γίνονται Αυθεντικά, ο δε πωλητής θα πεδεύεται αυστηρά, θα φυλακόνεται, και θα υπόκειται εις μιαν χρηματικήν ποινήν, κατά τα περιστατικά της παραβάσεως. (...)

4. Κάθε Οικοκύριος, ο οποίος χάριν καλλιεργείας ξεριζώνει ή κόψει στελέχους ή κλάδους Ελαιών ελευθέρας ιδιοκτησίας του, θέλωντας να φέρη εις την Χώραν τα Ξύλα όπου έκοψεν δια καλλιέργειαν, δια να τα μεταχειρισθή ο ίδιος, και όχι ποτέ να τα πωλήση, πρέπει να ζητήση εγγράφως την άδειαν από το Υπαρχείον (...)"